

Politický kontext

Postupne narastá globálny konsenzus o potrebe zaoberať sa riešením environmentálnych problémov, a to najmä v súvislosti so zmenou klímy a ohrozeniami, ktoré prináša. Ide predovšetkým o vyčerpanie prírodných zdrojov, zmenu klimatických podmienok, vysídľovanie a súvisiace zvyšovanie ekonomických nákladov. Zvyšuje sa informovanosť o diferencovaných vplyvoch environmentálnych problémov na ženy a mužov a o tom, ako rodové nerovnosti oslabujú schopnosť žien reagovať na tieto hrozby. Do úvahy sa pritom berú zistenia o rozdielnych spotrebiteľských návykoch žien a mužov.

Zmierňovanie vplyvov zmeny klímy v Európskej únii vo všeobecnosti

- EÚ vykonáva opatrenia v oblasti energetickej účinnosti, udržateľnej dopravy a zachytávania a uskladnenia uhlíka a prevzala tiež vedúcu úlohu v medzinárodných dohovoroch týkajúcich sa zmeny klímy.

Záver Rady Európskej únie (jún 2012)

- Zdôrazňujú naliehavú potrebu zlepšiť rodovú rovnosť v rozhodovacích procesoch v oblasti zmierňovania vplyvov zmeny klímy, najmä v doprave a v energetike.
- Zdôrazňujú, že rodové predsudky a stereotypy napomáhajú pretrvávajúce rodovo segregované vzdelávacieho systému a trhu práce vrátane tých oblastí zelenej ekonomiky, ktoré sú nevyhnutné na zmiernenie vplyvov zmeny klímy (napr. doprava a energetika).

Európsky parlament (2007 – 2012)

- Vyzýva Komisiu a Radu, aby zabezpečili to, že opatrenia v oblasti zmeny klímy nebudú mať negatívny vplyv na rodovú rovnosť a na uplatňovanie rodového hľadiska v politikách v oblasti klímy.
- Navrhne prechod k „zelenej ekonomike“ a vyzýva k skúmaniu jej vplyvu na ženy a ich úlohy pri tomto prechode.

Európska komisia

- Považuje energetiku a dopravu za jednu z prioritných oblastí [COM(2013) 216 final].

Strategické ciele Pekinskej akčnej platformy a ukazovatele EÚ

- K.1.** Zapojiť ženy do rozhodovania o životnom prostredí na všetkých úrovniach.
- K.2.** Začleniť rodovú problematiku a rodové hľadisko do politik a programov zameraných na trvalo udržateľný rozvoj.
- K.3.** Posilniť alebo vytvoriť mechanizmy na posudzovanie vplyvu rozvoja a environmentálnych politik na ženy na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Ukazovatele v tejto dôležitej oblasti boli vypracované nedávno na podnet dánskeho predsedníctva Rady EÚ. Keďže problémy životného prostredia sa významne týkajú situácie žien, tieto ukazovatele sa sústredia na vplyv žien v dôležitých oblastiach rozhodovania v súvislosti so zmenou klímy, a to najmä v oblasti zmierňovania zmeny klímy. Ďalej hodnotia podiel žien a mužov študujúcich prírodné vedy a technické vedy a smery a analyzujú rodovú segregáciu pri voľbe odboru vzdelávania. Ukazovatele týkajúce sa druhého a tretieho strategického cieľa v oblasti K Pekinskej akčnej platformy nie sú zatiaľ k dispozícii. Uvedené ciele, ktoré vyzývajú k lepšiemu začleneniu rodového hľadiska do environmentálnych politik a programov, si preto vyžadujú ďalšiu pozornosť.

Najnovšie údaje a informácie o týchto ukazovateľoch poskytuje databáza Women and men in the EU – facts and figures (Ženy a muži v EÚ – fakty a čísla) vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť. Je k dispozícii na: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

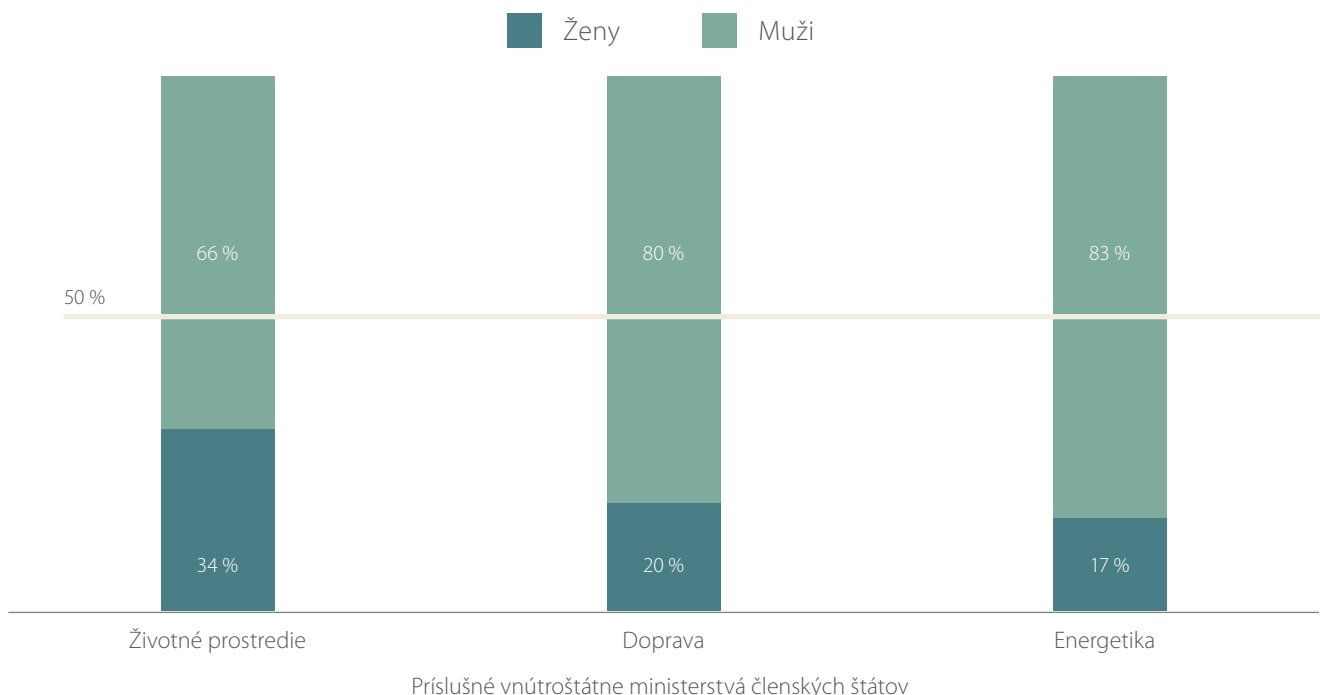
Zistenia vyplývajúce z celoeurópskych údajov

Pomalý pokrok v účasti žien na rozhodovaní v oblasti životného prostredia

Zapojenie žien do strategického rozhodovania v oblasti zmeny klímy by nemalo byť len demokratickým imperatívom, ale je tiež mimoriadne dôležité pri posudzovaní toho, ako environmentálne politiky a programy ovplyvňujú ženy a mužov. Väčšina osôb v rozhodovacích pozíciách v EÚ v tejto oblasti sú muži. Aj na najvyšších úrovniach ministerstiev členských štátov, ktoré sa zaoberajú zmenou klímy,

PERCENTUÁLNY PODIEL ŽIEN NA NAJVVYŠŠÍCH POZÍCIÁCH NA MINISTERSTVÁCH NA ÚROVNI ČLENSKÝCH

Zdroj: EIGE, Rodová rovnosť a zmena klímy, 2012.

prevládajú muži. Celkovo v roku 2013 podiel žien na ministerstvách životného prostredia, energetiky a dopravy v EÚ zastávajúcich funkciu ministra dosiahol 19 % a podiel žien zastávajúcich funkciu vrcholových riadiacich pracovníčok dosiahol 34 %.

Ženy sú úspešnejšie v dosahovaní najvyšších pozícií v sektore životného prostredia než v sektoroch energetiky a dopravy. V roku 2011 mali ženy najvyššie zastúpenie na ministerstvách životného prostredia, kde zastávali asi tretinu najvyšších pozícií (34 %).

Podobne sú ženy nedostatočne zastúpené v rámci EÚ v inštitúciách, ktoré sa zaoberajú klímou. V roku 2013 ženy zastávali približne štvrtinu (27 %) rozhodovacích pozícií v príslušných generálnych riaditeľstvách Európskej komisie.

Zdá sa, že ženy sú lepšie zastúpené vo výboroch Európskeho parlamentu zaoberajúcich sa zmenou klímy (2010 – 2014): tvoria 38 % členstva v príslušných výboroch, najlepšie zastúpenie majú v environmentálnej oblasti a tvoria 49 % členstva Výboru pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín.

Na úrovni členských štátov aj na európskej úrovni podľa všetkého stále existuje „sklený strop“ – počet žien priamo úmerne klesá so zvyšujúcou sa pozíciou.

Zvýšil sa počet žien v rozhodovacích procesoch v oblasti zmeny klímy na medzinárodnej úrovni

Najväčší pokrok dosiahli ženy v hlavných inštitúciách OSN zaoberajúcich sa zmenou klímy, konkrétne v pomocných orgánoch Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy, kde zastúpenie žien v období rokov 2009 až 2012 plynule rástlo.

V posledných piatich rokoch rástol aj podiel žien v delegáciách na konferenciách zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, aj keď v menšom rozsahu: z 36 % (2004 – 2008) na 39 % (2008 – 2012).

Medzi osobami absolvujúcimi technické vedy a smery naďalej prevládajú muži

Pracovnú kariéru v sektoroch životného prostredia, energetiky a dopravy spravidla určuje štúdium v siedmich oblastiach – v prírodných vedách (vedy o živej prírode, fyzikálne vedy) alebo v technických vedách a smeroch (inžinierske a technické odbory, výroba a spracovanie, architektúra a stavebníctvo, doprava, ochrana životného prostredia). V rámci EÚ je rodovo vyvážený pomer absolventiek a absolventov prírodných vied, no muži naďalej prevládajú medzi osobami absolvujúcimi technické vedy a smery.

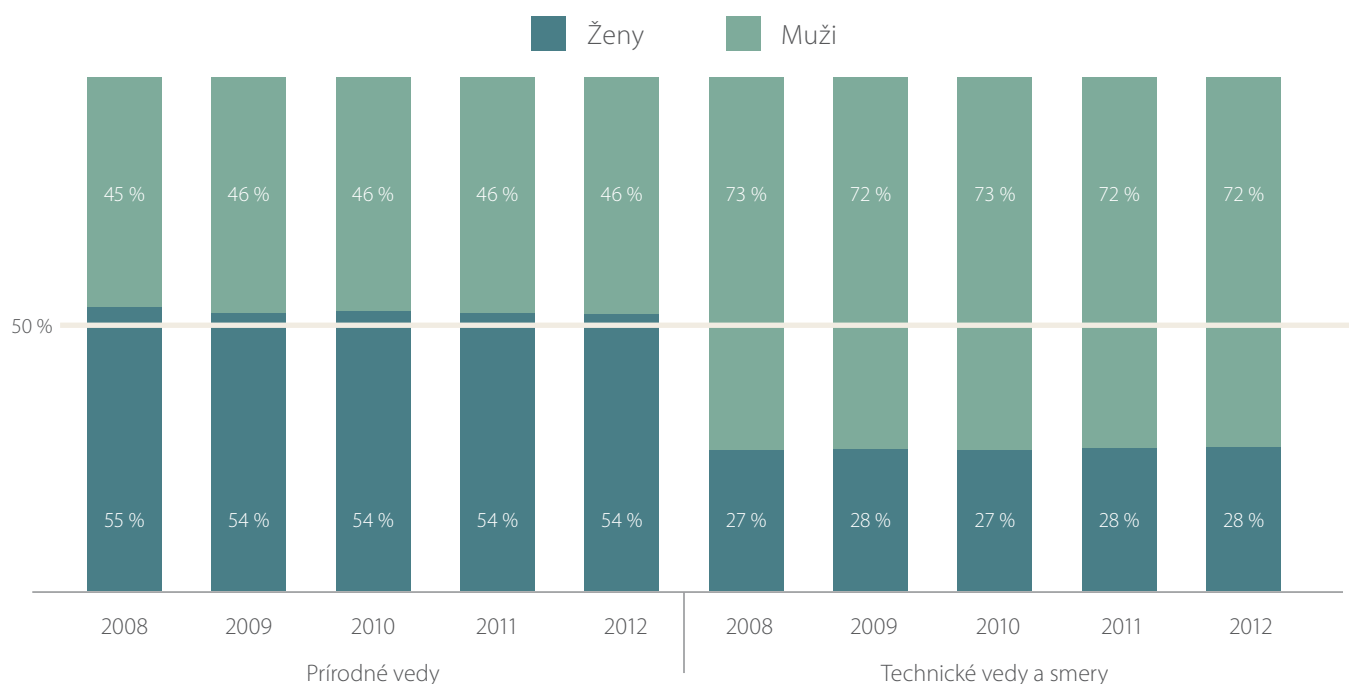
Ak vyjdeme z predpokladu, že na zamestnanie sa v odvetviach týkajúcich sa životného prostredia je potrebná kvalifikácia v uvedených siedmich oblastiach, tak sú možnosti žien zamestnať sa a budovať svoju pracovnú kariéru v týchto odvetviach malé alebo obmedzené. V roku 2010 ženy tvorili len pätinu (22 %) všetkých osôb zamestnaných v odvetví dodávky elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu a v odvetví dopravy a skladovania v EÚ.

Prekážkou účasti žien v sektoroch energetiky a dopravy a zlepšovania ich postavenia v týchto sektoroch nemusí byť len vzdelanostná kvalifikácia. K ďalším faktorom patria pretrvávajúce rodové stereotypy, požiadavka častého cestovania v súvislosti so zamestnaním a aj pracovné prostredie nepriaznivé k ženám.

Napriek tomu sa dá predpokladať, že vzdelanie a odborná príprava v technických vedách a smeroch napomáha

PERCENTUÁLNY PODIEL ŽIEN S UKONČENÝM TERCIÁRNÝM VZDELANÍM V PRÍRODNÝCH VEDÁCH A TECHNICKÝCH VEDÁCH A SMEROCH, 2008 – 2012

Zdroj: Eurostat, Štatistika vzdelávania.

získanie zamestnania v týchto odvetviach. Nedostatočné zastúpenie žien medzi osobami absolvujúcimi technické vedy a smery už samo o sebe pôsobí ako prekážka naplňovania stratégie Európa 2020, ktorej cieľom je pôsobiť proti segmentácii

pracujúcich na trhu práce. To navyše ohrozuje plnenie cieľov európskej Stratégie rovnosti žien a mužov (2010 – 2015), v ktorej sa uznáva, že hlavnou príčinou rodového mzdového rozdielu je segregácia vo vzdelávaní a na trhu práce.

Užitočné iniciatívy

Na začlenenie rodových aspektov do rozhodovania v oblasti životného prostredia členské štáty používajú rôzne prístupy. Rakúsky klimatický program podporoval aktívnu účasť žien v environmentálnom politickom rozhodovaní a začlenenie rodového hľadiska. Rakúska Viedeň už viac ako 20 rokov zohľadňuje rodové hľadisko v celkovom plánovaní a rodové témy sú dobre integrované v územnom plánovaní. Nemecké Spolkové ministerstvo životného prostredia, ochrany prírody, stavebníctva a jadrovej bezpečnosti uplatňuje zásadu rodovej rovnosti v rámci svojich právomocí aj pri financovaní partnerských projektov.

K rozsiahlejšiemu uplatňovaniu rodového hľadiska dochádza v Litve, ktorej Národný program rovnosti príležitostí žien a mužov od roku 2003 obsahuje problematiku žien a životného prostredia. Program podporuje spoluprácu medzi mimovládnyimi organizáciami prostredníctvom začleňovania dimenzie rovnosti do environmentálnych projektov a tiež prostredníctvom vládnych environmentálnych programov zahŕňajúcich možnosť rovnakého prospechu z výsledkov týchto projektov. Slovinský Program rozvoja vidieka na obdobie rokov 2007 – 2013 systematicky podporoval rovnosť príležitostí a prístup ku všetkým opatreniam. Následne bol prijatý nový Plán rozvoja vidieka na obdobie rokov 2014 – 2020, ktorý sleduje ciele trvalo udržateľného rozvoja. Opatrenia na rozvoje poľnohospodárstva a vidieka sa budú využívať na zlepšenie životnej úrovne a posilnenie rodovej rovnosti. Ministerstvo životného prostredia Českej republiky v roku 2010 vypracovalo postup na začlenenie hľadiska rodovej rovnosti do projektov a plánov s významným vplyvom na životné prostredie, ako sú napríklad plány výstavby mestskej zelene alebo dopravných služieb, a to napr. pokiaľ ide o odstránenie a prevencia úniku látok, ktoré majú úzky súvis so zdravím žien.

POKROKY A PREKÁŽKY V OBLASTI K: ŽENY A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

POKROKY

- Zastúpenie žien v rozhodovacích pozíciách v oblasti životného prostredia a v medzinárodných delegáciách pomocných orgánov Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy sa zlepšilo.
- Zastúpenie žien medzi osobami absolvujúcimi študijné odbory súvisiace so životným prostredím a v povolaniach v oblasti životného prostredia sa zvýšilo.
- Dôraz sa kladie na diskusie o vzájomnom vzťahu medzi zmenou klímy a rodom.
- Cieľom členských štátov je zvýšiť zastúpenie žien vo vzdelávaní v prírodných a technických vedách.

PREKÁŽKY

- Globálne problémy, ako napr. zmena klímy, vplyvajú odlišne na ženy a mužov.
- Ženy sú nedostatočne zastúpené v rozhodovaní v oblasti životného prostredia na všetkých úrovniach (na úrovni členských štátov, európskej a medzinárodnej).
- Ženy sú nedostatočne zastúpené medzi osobami absolvujúcimi študijné odbory súvisiace so životným prostredím a najmä medzi osobami absolvujúcimi študijné odbory súvisiace s energetikou a dopravou, a tiež v povolaniach a na politických pozíciách, ktoré súvisia s energetikou a dopravou.
- Uplatňovanie rodového hľadiska v environmentálnych politikách predstavuje pre dotknuté subjekty výzvu a rodové ciele bývajú do environmentálnych stratégií začlenené len zriedka.
- Pochopenie odlišných vzorcov výroby a spotreby energie z rodového hľadiska je zatiaľ nedostatočné.

Ako ďalej v EÚ

- Lepšie pochopiť vzťah medzi rodom a životným prostredím s cieľom zachytiť vplyv environmentálnych politik a programov na ženy a mužov.
- Účinne uplatňovať rodové hľadisko pri hľadaní odpovedí na globálne problémy (napr. zmena klímy, zelený rast).
- Uznať, že ženy môžu byť voči zmenám klímy zraniteľnejšie a osobitne zvážiť vplyv zmien klímy na príslušníčky menšín.
- Zabezpečiť rodovú citlivosť politik prostredníctvom vyváženého zastúpenia žien v rozhodovacích pozíciách tak, aby sa prihliadalo na potreby žien aj ich prínos.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (European Institute for Gender Equality, EIGE) je centrom, ktoré zhromažďuje a vytvára poznatky o rodovej rovnosti v Európskej únii. EIGE poskytuje podporu tvorkyniam a tvorcom politik a všetkým príslušným inštitúciám v ich úsilí o to, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou všetkých Európaniek a Európanov aj ďalších ľudí. Poskytuje im špecializované odborné znalosti a porovnateľné a spoľahlivé údaje o rodovej rovnosti v Európe.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu>.

Informačné a dokumentačné centrum (Resource and Documentation Centre, RDC) Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť je inovatívnym a praktickým nástrojom, ktorý slúži ako pomôcka pri vyhľadávaní kľúčových dokumentov a zdrojov údajov o rodovej rovnosti, uľahčuje výmenu poznatkov medzi všetkými záujemcami a záujemkyňami o politiku a prax rodovej rovnosti a ponúka aj online priestor na diskusiu v tejto oblasti.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu/content/rdc>.

Kontakt

European Institute for Gender Equality
(Európsky inštitút pre rodovú rovnosť)
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-650-0

doi:10.2839/494542

MH-04-15-022-SK-C